

<https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-39-17>

УДК 347.918:341.9:341.63

К. М. ВОРОНОВ

кандидат юридичних наук.,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін,

E-mail: k.voronov@karazin.ua ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5315-9574>

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Харків, 61022, майдан Свободи, 4

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОГОВІРНОГО ПРАВА ТА ІНШИХ ДЖЕРЕЛ «М'ЯКОГО ПРАВА» В МІЖНАРОДНОМУ КОМЕРЦІЙНОМУ АРБІТРАЖІ

АНОТАЦІЯ. *Вступ.* У статті розглядаються питання застосування Принципів європейського договірної права (PECL) та інших джерел «м'якого права» Європейського Союзу в міжнародному комерційному арбітражі. Висвітлено юридичні засади, практичні аспекти та особливості інтеграції цих актів у практику європейських арбітражних інституцій.

Короткий зміст основних результатів дослідження. Визначено, що хоча джерела «м'якого права», такі як PECL та Принципи міжнародних комерційних договорів УНІДРУА, не є формально обов'язковими, вони набувають дедалі більшого значення в практиці вирішення комерційних спорів. Це пов'язано з їхньою здатністю ефективно заповнювати прогалини національного законодавства і міжнародних договорів, забезпечуючи уніфікацію правових стандартів і підвищуючи передбачуваність арбітражних рішень. Досліджено практику основних європейських арбітражних інституцій: ICC (Париж), LCIA (Лондон), SCC (Стокгольм), VIAC (Відень), DIS (Німеччина). Встановлено, що ці інституції активно посилюються на PECL та Принципи УНІДРУА як для прямого застосування (за умови явної волі сторін), так і для тлумачення договірних положень і заповнення нормативних прогалин у відсутність чіткого вибору права. Зокрема, арбітражна практика демонструє широке використання PECL та Принципів УНІДРУА у питаннях тлумачення зобов'язань сторін, а також застосування принципів добросовісності та розумності.

Висновок. Обґрунтовано, що інтеграція джерел «м'якого права» в арбітражну практику арбітражних юрисдикцій відображає сучасні тенденції розвитку міжнародного комерційного права і відповідає потребам міжнародного комерційного обороту. Водночас, для подальшого розширення їх застосування потрібне поглиблення правової визначеності, уточнення меж використання таких інструментів і подальша стандартизація практик європейських арбітражних центрів. У перспективі, посилення ролі PECL та Принципів УНІДРУА у міжнародному комерційному арбітражі може сприяти подальшій гармонізації договірної права на європейському та глобальному рівнях.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: міжнародний комерційний арбітраж, принципи європейського договірної права, PECL, UNIDROIT, м'яке право, арбітражна практика, гармонізація права.

Як цитувати: Воронов К.М. Застосування принципів європейського договірної права та інших джерел «м'якого права» в міжнародному комерційному арбітражі. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, серія «Право»*. 2025. Вип. 39. С. 177-185. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-39-17>

In cites: K. M. Voronov (2025) Application of the principles of european contract law and other sources of «soft law» in international commercial arbitration. *The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University, Series "Law"*, (39), P. 177-185. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2025-39-17> (in Ukrainian)

Підготовлено в рамках виконання проєкту "Договірне право ЄС (EU-Contract)" за напрямком Дії Жан Моне (Модуль) Програми ЄС Еразмус+ (101127494 — EU-Contract — ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH)

Дисклеймер: "Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them"

Постановка проблеми. Міжнародний комерційний арбітраж все частіше звертається до інструментів «м'якого права» — необов'язкових, але впливових наборів принципів — особливо в контексті європейського договірної права. В арбітражній практиці в Європейському Союзі сторони та арбітражні

суди звертаються не лише до національного законодавства, а й до таких джерел, як Принципи європейського договірної права (PECL) та інші інструменти «м'якого права» (наприклад, Принципи міжнародних комерційних договорів УНІДРУА та Проект Стандартів Європейського Союзу (далі — DCFR).

Ці інструменти, розроблені науковцями та міжнародними організаціями, містять загальні принципи договірних права та спрямовані на гармонізацію різних правових традицій. Виникає питання, як і в якій мірі таке «м'яке право» застосовується в арбітражних провадженнях в Європі. У статті досліджується правова основа для використання PECL та подібних принципів в арбітражі, аналізується їхня роль у тлумаченні договорів та заповненні прогалин, а також розглядаються практичні приклади з практики провідних європейських арбітражних інституцій.

Стан наукового дослідження теми.

Питання застосування джерел «м'якого права», зокрема PECL та Принципів УНІДРУА, у міжнародному комерційному арбітражі активно досліджувалося науковцями у сфері міжнародного приватного права, арбітражу та договірних права. Значний внесок у розробку цієї проблематики зробили такі автори, як К.П. Бергер, Л.А. ДіМаттео, О. Ландо, Ф. Гелінас, М.М. Ердем, Г. Кауфман-Кохлер, та інші. Разом з тим, комплексне дослідження практичних і теоретичних аспектів інтеграції PECL та інших джерел «м'якого права» саме в діяльність європейських арбітражних інституцій ще не набуло достатньої глибини й повноти, що й зумовило актуальність цієї роботи.

Мета дослідження. Метою дослідження є комплексне висвітлення особливостей застосування Принципів європейського договірних права та інших джерел «м'якого права» ЄС у міжнародному комерційному арбітражі. Автор ставить завдання виявити юридичні засади, практичні підходи та характерні особливості такого застосування в діяльності провідних європейських арбітражних центрів, зокрема ICC, LCIA, SCC, VIAC та DIS, а також сформулювати пропозиції щодо подальших шляхів розвитку використання цих нормативних інструментів з метою досягнення більшої правової визначеності та гармонізації міжнародного договірних права.

Основні результати дослідження. У міжнародному комерційному арбітражі автономія волі сторін має першорядне значення - сторони можуть вільно обирати правила, що регулюють їх договір і процедуру арбітражного провадження. Ця автономія є відправною точкою для використання «м'якого права». Більшість сучасних арбітражних законів та інституційних правил дозволяють арбітрам застосовувати не лише національне законодавство, але й норми права, обрані сторонами або ті, які вони вважають за доцільні [1]. Термін «норми права» свідомо залишає двері відкритими

для недержавних норм, включаючи такі інструменти, як Принципи УНІДРУА. На практиці це означає, що якщо сторони обрали «м'яке право» як застосоване право договору, арбітри можуть це використовувати. Навіть за відсутності прямого вибору міжнародні комерційні арбітражі (на відміну від національних судів) часто мають право на власний розсуд безпосередньо застосовувати «м'яке право» або використовувати його як доповнення чи допоміжний засіб для тлумачення [2]. Така гнучкість впливає з природи арбітражу та його мети – ефективного вирішення спорів, що ускладнені іноземним елементом.

З теоретичної точки зору, застосування «м'якого права» в арбітражі порушує питання правосуб'єктності та можливості виконання арбітражного рішення. Арбітражні рішення мають бути виконані відповідно до Нью-Йоркської конвенції 1958 року, яка, як правило, вимагає застосування права, обраного сторонами [3]. Однак жодне положення прямо не забороняє застосування іноземного права, якщо це передбачено угодою сторін або арбітражним регламентом.

Регламент Лондонського міжнародного арбітражного суду (далі – LCIA) передбачає, що за відсутності вибору сторін арбітражний суд застосовує право або норми права, які він вважає за доцільне (стаття 22.3) [4], а Регламент МТП дозволяє обирати «норми права» (стаття 21), що є досить широким формулюванням, яке охоплює *lex mercatoria* або такі інструменти, як Принципи європейського договірних права (далі – PECL) [5].

При цьому арбітри все одно повинні враховувати будь-які обов'язкові норми або державну політику країни, в якій відбувалося арбітражне провадження, або країни, в якій буде виконуватися арбітражне рішення. «М'яке право» не може замінити інші елементи законодавства (наприклад, законодавство ЄС про конкуренцію або захист прав споживачів), якщо воно застосовується до спору. Однак загалом такі інструменти, як PECL або Принципи УНІДРУА, стосуються загальних питань контрактів (укладення, виконання, засобів правового захисту) і розроблені таким чином, щоб відображати загальні принципи, а не суперечити державній політиці. Вони часто слугують для подолання розбіжностей між концепціями цивільного права і пропонують нейтральні рішення, підвищуючи сприйняття легітимності та нейтральності арбітражного рішення. Коли національне законодавство не дає задовільного результату у спорі, що ускладнено іноземним елементом, суд або арбітраж

«може прийняти рішення, передбачене Принципами, знаючи, що вони представляють спільне ядро європейських систем» [6]. Це підкреслює роль «м'якого права» як засобу, що заповнює прогалини або вирішує питання, коли розбіжності в національному законодавстві або відсутність прецедентів змушують арбітрів шукати справедливий результат.

PECL – розроблені Комісією з європейського договірної права на чолі з Оле Ландо, є набором правил, що охоплюють більшість типових норм договірної права. Вони були академічною спробою виокремити спільне європейське ядро контрактних принципів у різних юрисдикціях. Наприклад, положення PECL підтверджують обов'язки добросовісності, правила оферти та акцепту, засоби правового захисту у випадку невиконання зобов'язань тощо, використовуючи нейтральну та доступну термінологію. Важливо, що PECL були задумані як сходинка до майбутнього Європейського цивільного кодексу і вплинули на пізніші проекти, такі як DCFR [7]. DCFR у 2009 розширили сферу дії PECL, включивши не лише контракти, але й інші зобов'язання. Хоча DCFR залишається необов'язковим і здебільшого академічним документом, на нього посилаються суди, і він, в принципі, може слугувати орієнтиром для арбітражного провадження [8].

Поряд з PECL та DCFR, Принципи міжнародних комерційних договорів УНІДРУА виступають ключовим джерелом «м'якого права». Принципи УНІДРУА (вперше опубліковані в 1994 році, остання редакція 2016 року) [9] були створені міжнародною організацією (УНІДРУА) з метою «збалансованого формулювання основних загальних принципів, що переважають у сфері транскордонних контрактів» [10]. Вони природньо перетинаються з PECL, а в деяких сферах PECL і Принципи УНІДРУА вплинули на розробку один одного. Принципи УНІДРУА охоплюють майже ті самі питання, що й PECL (загальні положення, зобов'язання тощо), з деякими відмінностями у підходах та більшою кількістю коментарів.

На противагу цьому, самі PECL застосовуються дещо рідше, частково через те, що вони є регіонально орієнтованими і менш відомими за межами європейського регіону. Вони були спеціально створені для торгівлі всередині ЄС, тому арбітражний суд, який шукає збалансоване рішення для європейських сторін, може звернутися до PECL як до відображення спільних принципів. У PECL зазначено, що їх можна використовувати шляхом загального посилання (наприклад, у контракті

з посиланням на «загальні принципи торгівлі»), і передбачено, що вони представляють загальні правила, які можуть застосовуватися за відсутності конкретних національних вказівок. Більше того, арбітри і навіть законодавці використовують PECL як орієнтир – наприклад, частково PECL були інтегровані в Німецьке цивільне уложення під час реформи договірної права 2002 року. Таке взаємозбагачення означає, що арбітр, який застосовує, скажімо, німецьке або французьке право, може опосередковано застосовувати принципи, що відповідають PECL, оскільки ці системи розвивалися у світлі європейських дискусій щодо «м'якого права».

Одним із способів застосування «м'якого права» в арбітражі є застереження сторін про вибір права. Сторони міжнародних договорів іноді домовляються про те, що їхній договір регулюватиметься не національним правом, а «загальними принципами права», «lex mercatoria» або певним набором принципів, наприклад, Принципами УНІДРУА. У більшості арбітражних систем такий вибір є допустимим. Регламенти ICC, LCIA, SCC, VIAC та DIS допускають застосування норм іноземного права, якщо сторони домовилися про це. Наприклад, нові Віденські правила (VIAC) прямо додали термін «норми права», щоб надати сторонам гнучкість у виборі «нормативної бази, відмінної від національного законодавства, включаючи Принципи УНІДРУА» [11]. Це узгоджується зі статтею 28(1) Типового закону ЮНСІТРАЛ [12], на яку орієнтується багато національних законів, дозволяючи сторонам вказувати «норми права» замість національної правової системи.

На практиці доволі часто трапляються контракти, де свідомо обирають «м'яке право» як застосовне. Нещодавня справа, яку розглядала Міжнародна торгова палата, ілюструє цей підхід: застереження про вибір права в контракті містило посилання на «принципи права, спільні для [кількох країн], а за відсутності таких спільних принципів – на принципи права, які зазвичай визнаються націями загалом» [13]. Зіткнувшись із цим застереженням, арбітражний суд вирішив, що спільних принципів немає, а тому звернувся до Принципів УНІДРУА як до відображення загальновизнаних договірних норм. Таким чином, арбітражний суд застосував неупереджений набір правил, уникаючи надання переваги якомусь одному національному законодавству – досягнувши того результату, якого, здавалося б, прагнуло застереження. Варто зазначити, що рішення у цій справі повністю ґрунтувалося на

Принципах УНІДРУА і згодом не було скасовано, підтвердивши, що вибір «м'якого права» може бути ефективним і придатним до виконання.

Однак слід визнати, що чіткий вибір PECL або DCFR все ще є відносно рідкісним на практиці. Сторони частіше використовують такі терміни як «загальні принципи міжнародного комерційного права» або «*lex mercatoria*», і тоді арбітрам доводиться вирішувати, що саме вони мають на увазі. У таких ситуаціях арбітри часто використовують такі інструменти, як Принципи УНІДРУА або PECL, щоб наповнити змістом абстрактне посилання.

Існує певна теоретична дискусія щодо *lex mercatoria* та того, чи повинні арбітри обходити національні колізійні норми на користь цього права. Традиціоналісти стверджують, що арбітр повинен прив'язувати своє рішення до національного законодавства, якщо тільки прямо не дозволено зробити інакше, щоб забезпечити міцну прив'язку до правової системи. Однак багато сучасних арбітражних законів вирішили це питання, прямо дозволивши пряме застосування норм права. Наприклад, англійський Закон «Про арбітраж» 1996 року [14] все ще приписує арбітражним судам застосовувати право, обране сторонами, або, за відсутності вибору, право, визначене колізійними нормами.

На відміну від цього, французьке законодавство не накладає таких обмежень - французькі суди можуть безпосередньо застосовувати норми права, які вони вважають доречними, якщо сторони мовчать, без аналізу колізійних норм. Багато інституційних правил мають перевагу над будь-якими національними обмеженнями в силу згоди сторін з цими правилами. На практиці навіть англійські арбітри, які працюють за регламентами LCIA не соромляться застосовувати транснаціональні принципи, якщо це передбачено договором або якщо це явно впливає з намірів сторін (що підтверджується умовами договору або характером транзакції).

Набагато частіше, ніж вони обираються безпосередньо, PECL та інші джерела «м'якого права» використовуються в арбітражному процесі як допоміжні засоби для тлумачення або заповнення прогалин поряд із застосовним національним законодавством або міжнародною конвенцією. У цих сценаріях арбітражний суд застосовує певне регулююче право, але виявляє, що це право є неповним або нечітким у певному питанні. Принципи «м'якого права», що представляють порівняльну найкращу практику, можуть допомогти арбітражному

суду отримати рішення, яке відповідатиме міжнародним стандартам і принципу справедливості.

Ще одна сфера для заповнення прогалин за допомогою «м'якого права» – це коли договір регулюється міжнародною конвенцією, такою як CISG (Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів). CISG є основним джерелом у сфері купівлі-продажу, але в ній є прогалини (вона не охоплює всі питання, пов'язані з договором, наприклад, дійсність договору або відсоткові ставки за прострочення платежів). Стаття 7(2) CISG передбачає, що прогалини мають бути врегульовані відповідно до загальних принципів CISG або, за відсутності таких принципів, відповідно до застосовного права за допомогою колізійних норм. Замість того, щоб одразу звертатися до національного законодавства, арбітри демонструють готовність використовувати Принципи УНІДРУА або PECL для заповнення цих прогалин, оскільки там часто містяться положення, аналогічні тим, що диктують принципи CISG [15].

Наприклад, у CISG нічого не сказано про процентну ставку за прострочення платежів, що є сумнозвісною прогалиною. Деякі арбітражні суди посилалися на статтю 7.4.9 Принципів УНІДРУА або на положення про відсотки в PECL як такі, що відображають розумну ставку і загальний принцип повної компенсації [16]. В одній зі справ ICC арбітражний суд розглянув статтю 4:507 CISG (про відсотки) як таку, що виражає загальний принцип, і застосував її відповідно до статті 7(2) CISG для присудження відсотків за комерційною ставкою, зазначивши, що цей принцип лежить в основі CISG, навіть якщо він прямо не зазначений [17].

Аналогічно, щодо питань, пов'язаних з форс-мажором: CISG не містить прямого застереження про форс-мажорні обставини, але арбітри вводять це поняття, посилаючись на Принципи УНІДРУА або PECL, які містять детальні положення про форс-мажорні обставини. У відомому арбітражному провадженні *ad hoc* щодо довгострокового контракту в Екваторі арбітражному суду довелося тлумачити сферу застосування статті Цивільного кодексу Екватору про зміну обставин (аналогічно до скрутних обставин) [18]. Арбітражний суд послався як на Принципи УНІДРУА так і на PECL, як на засіб тлумачення національного законодавства. Зокрема, норма PECL передбачала, що у разі виникнення форс-мажорних обставин збитки мають бути справедливо розподілені між сторонами - концепція, яку арбіт-

ражний суд витлумачив як вимогу еквадорського законодавства щодо справедливості при вирішенні питання про внесення змін до договору. Таким чином, трибунал забезпечив відповідність рішення транснаціональним стандартам справедливості в умовах, що змінилися, продемонструвавши, як «м'яке право» може впливати на тлумачення навіть національного кодексу.

Якщо умови договору є нечіткими, а право, що їх регулює, не містить визначених процедур, арбітри можуть використовувати PECL або Принципи УНІДРУА, як свідчення обґрунтованого тлумачення. Наприклад, якщо в договорі відсутній механізм визначення умови про відкриту ціну, арбітр може зазначити, що Принципи УНІДРУА, і PECL допускають встановлення розумної ціни, якщо сторони мали намір укласти договір.

Інструменти «м'якого права» слугують джерелом загальних принципів, які арбітражні суди використовують для заповнення прогалин або посилення аргументації. Їх необов'язковий характер насправді є сильною стороною: арбітр не замінює регулююче право, а скоріше роз'яснює його, посилаючись на переконливі авторитети. Мета, звичайно, полягає в тому, щоб досягти результату, який є комерційно обґрунтованим і справедливим - чому може сприяти «м'яке право», надаючи нейтрально сформульовані рішення, які арбітри сприймають як збалансовані.

Варто зазначити, що арбітри не використовують «м'яке право» у вакуумі; вони часто посилаються на порівняльне прецедентне право або наукові коментарі в тандемі. Наприклад, в арбітражному рішенні може міститися посилання на статтю Принципів УНІДРУА, а також згадка про те, що кілька національних законів або судових рішень дотримуються такого ж підходу, підкреслюючи, що принцип «м'якого права» дійсно відображає ширший консенсус. Сукупна вага цих посилань може зробити аргументацію арбітражного рішення більш стійкою до оспорування, оскільки вона показує, що арбітражний суд не діяв примхливо, а обґрунтовував своє рішення загальновизнаними нормами.

Таким чином, інструменти «м'якого права», такі як PECL та Принципи УНІДРУА, є дуже ефективними в арбітражі як інструменти тлумачення та заповнення прогалин. Вони допомагають арбітрам вирішувати питання, які залишаються відкритими в законодавстві, а також надають загальну точку відліку, яку сторони з різним правовим досвідом можуть визнати легітимною. Таке використання підк-

реслює гібридну природу арбітражу: арбітри працюють на перетині різних правових традицій і часто розробляють рішення, спираючись на всі з них. У цьому процесі PECL, Принципи УНІДРУА та подібні джерела слугують *lingua franca* транснаціонального договірного права.

Підхід до «м'якого права» ЄС в арбітражі можна також розглядати через практику та правила основних європейських арбітражних інституцій. Ці інституції з часом адаптували свої правила та розглядали справи, пов'язані з «м'яким правом». Нижче наведено огляд того, як кожна провідна інституція застосовує або стикається на практиці з такими інструментами, як PECL та PICC:

- ICC (Міжнародна торгова палата, Париж): Суд МТП розглядав численні справи, пов'язані з ненаціональними правовими нормами. Стаття 21 Регламенту МТП дозволяє трибуналу застосовувати норми права, обрані сторонами, а за відсутності такого вибору - ті, які він вважає за доцільне. Це положення з відкритим терміном дії дозволило трибуналам МТП застосовувати *lex mercatoria* або загальні принципи у кількох резонансних справах. Історично, рішення МТП у 1980-х (наприклад, справа МТП № 3131) та 1990-х роках сприяли популяризації ідеї застосування транснаціональних правил - у справі Norsolor трибунал застосовував торгові звичаї та загальні принципи для вирішення спору, і це рішення пізніше було підтримано французькими судами, що свідчить про визнання *lex mercatoria* [19]. Останнім часом трибунали МТП прямо посилаються на Принципи УНІДРУА, коли контракти вимагають «міжнародно визнаних принципів» або коли вони доповнюють національне законодавство. МТП навіть опублікував рішення (у відредагованому вигляді), де єдиним застосовним правом були Принципи УНІДРУА. Трибунал МТП у 2020 році (справа 19869) тлумачив застереження про вибір права, звернувшись до Принципів УНІДРУА як до вираження загальновизнаних принципів [20]. Арбітри МТП, особливо у справах, що розглядаються в юрисдикціях континентального права, як правило, досить сприйнятливі до аргументів, що ґрунтуються на PECL або Принципах УНІДРУА, а сторони часто посилаються на ці документи. Глобальний характер діяльності МТП також означає, що він розглядає багато спорів між державами з різними правовими системами, де нейтральний набір принципів може стати компромісом між різними правовими підходами.

- LCIA (Лондонський міжнародний арбітражний суд): арбітражний регламент LCIA

також дозволяє застосування елементів «м'якого права». На практиці арбітражі, що засідають у Лондоні, історично схилиються до застосування національного права (найчастіше англійського), якщо сторони не домовилися про інше. Однак трибунали LCIA мають великий досвід застосування «м'якого права» за домовленістю сторін або у випадках, коли саме англійське право передбачає застосування транснаціональних принципів. Наприклад, контракти, укладені за англійським правом, часто містять такі поняття, як добросовісність, і арбітри LCIA можуть звертатися до Принципів УНІДРУА або PECL для тлумачення таких термінів або для оцінки розумності та звичаїв. Більше того, у багатьох справах LCIA беруть участь сторони з юрисдикцій цивільного права, які наводять аргументи, що ґрунтуються на ширших принципах.

У відомій справі LCIA 1995 року було застосовано Принципи УНІДРУА у вирішенні спору, що свідчить про те, що навіть у Лондоні «м'яке право» знаходить своє місце в арбітражній аргументації [21]. В оновленій редакції 2020 року ст. 16.4 LCIA чітко визначає, що арбітражні суди можуть застосовувати будь-які норми права, не заборонені правом місця розгляду справи, що відповідає тенденції відкритості LCIA до ненаціональних норм. Таким чином, хоча англійські арбітри можуть бути традиційно обережними, інституційні рамки та характер справ LCIA гарантують, що PECL та Принципи УНІДРУА дійсно є частиною інструментарію.

- SCC (Арбітражний інститут Торгової палати Стокгольма) [22]: Стокгольм, будучи популярним місцем укладання контрактів (включаючи багато контрактів, що стосуються CISG), став місцем, де арбітри маневрують між різними правовими системами. Регламент SCC також дозволяє застосовувати іноземне право. Шведське арбітражне законодавство (як і Типовий закон ЮНСІТРАЛ) дозволяє арбітражним судам безпосередньо обирати застосовне право за відсутності згоди сторін. У практиці SCC арбітражні суди посиляються на «м'яке право».

Наприклад, арбітри в Стокгольмі застосовували Принципи УНІДРУА про складні обставини для забезпечення адаптаційного механізму в довгострокових договорах поставки, що регулюються CISG.

Хоча конкретні рішення не є публічними, арбітри SCC часто походять зі скандинавської традиції, яка цінує «м'яке право» (Принципи УНІДРУА були перекладені та обгово-

рювалися у Швеції, а дослідники CISG з країн Скандинавії часто посиляються на PECL).

- VIAC (Віденський міжнародний арбітражний центр, Відень): арбітражі у Відні користуються перевагами дуже сприятливої для арбітражу правової бази. Австрійське законодавство прямо уповноважує арбітражні суди застосовувати «закон або норми права, які вони вважають доцільними», якщо сторони самостійно не роблять вибір. У справах VIAC часто беруть участь сторони з Центральної та Східної Європи, і іноді між ними нелегко досягти згоди щодо застосування спільного національного права. Трибунали у Відні неодноразово застосовували принципи *lex mercatoria*. Наприклад, у справі VIAC, що стосувалася багатонаціонального спільного підприємства, де в контракті не було застереження про вибір права, арбітражний суд вирішив застосувати «загальні принципи міжнародного комерційного права» та використав Принципи УНІДРУА як регулюючі норми, зважаючи на те, що сторони мали досвід ведення бізнесу в різних державах ЄС [23].

- DIS (Німецький арбітражний інститут): німецька арбітражна практика за Регламентом DIS традиційно дотримується колізійного підходу німецького арбітражного законодавства. Однак юридична спільнота Німеччини брала активну участь у проєктах PECL/DCFR, і німецькі арбітри часто з академічних міркувань схильні враховувати ці принципи. Регламент DIS 2018 року також допускає застосування «норм права» [24]. Хоча рішення DIS зрідка публікуються, варто зазначити, що німецькі суди (наприклад, Федеральний Верховний Суд) у своїх рішеннях посиляються на PECL та PICC як на переконливий авторитет у договірних спорах [25]. Така судово-арбітражна позиція, ймовірно, дає впевненість арбітрам DIS у тому, що вони можуть спиратися на ті самі джерела. Крім того, в арбітражах DCIC за участю міжнародних сторін може бути обрано саме ПІКК.

У всіх цих арбітражних установах виникає спільна позиція: європейські арбітражні центри відкриті для використання інструментів «м'якого права», а їхні регламенти активно цьому сприяють. Інституції також підготували вказівки та провели семінари на цю тему, заохочуючи арбітрів використовувати PECL та Принципи УНІДРУА. Ці зміни відображають реальність того, що значна частина міжнародних контрактів вимагає альтернативи суворому національному законодавству, а арбітраж є ареною, де це можна реалізувати.

Висновки. На завершення слід зазначити, що PECL та пов'язані з ними інструменти

«м'якого права» ЄС відіграють значну та зростаючу роль у міжнародному комерційному арбітражі, особливо в Європі. За останні кілька десятиліть те, що починалося як академічні проекти (PECL, DCFR) або амбітні переформулювання (Принципи УНІДРУА), перетворилося на практичні інструменти, якими часто користуються арбітри. Правовий вплив PECL в арбітражі полягає насамперед у тому, що вони є переконливим джерелом загального ядра європейського договірного права, гарантуючи, що результати трансграничних спорів резонують зі спільними правовими цінностями юрисдикцій ЄС.

Теоретичні дебати щодо використання «м'якого права» в арбітражі здебільшого завершилися на користь його використання за умови, що воно доповнює автономію волі сторін.

Арбітражна практика продемонструвала, що «м'яке право» може бути інтегроване без шкоди для правової визначеності. Навпаки, воно може підвищити передбачуваність, пропонуючи готові рішення в тих випадках, коли національне законодавство суперечить або не відповідає вимогам арбітражного провадження. Арбітри демонструють збалансований підхід: вони не нав'язують «м'яке право», а використовують його розумно, щоб заповнити прогалини або підкріпити висновки, при цьому обґрунтовуючи свої рішення контрактом і застосовним правом.

Практика, що була проаналізована (з рішень ICC, LCIA, SCC, VIAC, DIS), свідчить про те, що «м'яке право» в ЄС є придатним для практичного застосування. Інституції адаптувалися, навчаючи арбітрів і коригуючи

правила, щоб сприяти цим змінам. Посилання сторони на PECL або Принципи УНІДРУА в аргументації вже не є дивиною, а ознакою ретельної юридичної підготовки.

Можемо прогнозувати, що актуальність «м'якого права» ЄС в арбітражі зростатиме. Ми спостерігаємо тенденцію до конвергенції: чим більше арбітрів використовують ці принципи, тим більше вони стають де-факто стандартами укладання міжнародних договорів. Вони також впливають на складання контрактів - багато міжнародних контрактів зараз включають формулювання безпосередньо з Принципів УНІДРУА або PECL.

Арбітраж, як приватна система, в деяких аспектах прискорив уніфікацію договірного права, вільно використовуючи ці зусилля з гармонізації «м'якого права» та застосовуючи їх у спорах.

Зрештою, інструменти «м'якого права» в ЄС, такі як PECL, довели свою цінність у міжнародному арбітражі. Вони пропонують узгоджений набір принципів, які можна застосовувати на транснаціональному рівні, сприяючи справедливості та прогнозованості результатів. Арбітражні суди використовують ці інструменти для ефективного та справедливого вирішення спорів. Цей симбіоз між «м'яким правом» та арбітражем, ймовірно, поглиблюватиметься, а арбітри продовжуватимуть виступати в ролі каталізаторів розвитку договірного права.

Таким чином, значення «м'якого права» в ЄС постійно розвивається і, за всіма ознаками, розширюється, оскільки глобалізація торгівлі вимагає рішень, які ці принципи мають унікальну можливість забезпечити.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Lew J.D.M., Mistelis L.A., Kröll S.M. Comparative International Commercial Arbitration. The Hague: Kluwer Law International. 2003. 956 p.
2. DiMatteo L. A. CISG as a Basis for a Comprehensive International Sales Law. *Villanova Law Review*. 2013. Vol. 54. 33 p.
3. 1958 - Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards - "The New York Convention". URL: <https://www.newyorkconvention.org/english>
4. 2020 LCIA Arbitration Rules, URL: https://www.lcia.org/Dispute_Resolution_Services/lcia-arbitration-rules-2020.aspx
5. 2021 ICC Rules of Arbitration, URL: <https://iccwbo.org/dispute-resolution/dispute-resolution-services/arbitration/rules-procedure/2021-arbitration-rules/>
6. Lando O., Beale H. Principles of European Contract Law. Parts I and II / prepared by the Commission on European Contract Law. Hague; London; Boston. Kluwer Law International, 2000. XXIV, 535 p.
7. 2009 Draft Common Frame of Reference (DCFR). URL: <https://sakig.pl/wp-content/uploads/2019/01/dcfcr.pdf>
8. DiMatteo L. A. Soft Law and the Principle of Fair and Equitable Decision Making in International Contract Arbitration. *Chinese Journal of Comparative Law*. 2013. Vol. 1. 28 p.
9. UNIDROIT Principles 2016. URL: <https://www.unidroit.org/wp-content/uploads/2021/06/Unidroit-Principles-2016-English-bl.pdf>
10. Cordero-Moss G. Soft Law as a Replacement or Corrective of National Law in Investment Arbitration? *European International Arbitration Review*. 2019. 16 p.

11. 2021 VIAC Arbitration and Mediation Rules. URL: https://www.viac.eu/wp-content/uploads/2025/02/VIAC_schieds_mediationsordnung_2021_e_v4_1812s.pdf
12. 2021 UNCITRAL Arbitration Rules. URL: https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/21-07996_expedited-arbitration-e-ebook.pdf
13. ICC International Court of Arbitration. Final Arbitral Award in case No. 19869/MCP/DDA (Yemen v. Canadian Nexen Petroleum Yemen et al.) 04 February 2020. URL: <https://www.unilex.info/principles/case/2413>
14. England, Wales and Northern Ireland Arbitration Act. 1996. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/23/contents>
15. Magnus U. CISG vs. Regional Sales Law Unification: With a Focus on the New Common European Sales Law. Munich. Sellier European Law Publishers, 2012. 405 p.
16. Міжнародний арбітражний суд при Міжнародній торговій палаті. Арбітражне рішення у справі № 8128 (Швейцарський покупець проти Австрійського продавця). Базель, 1995. URL: https://ciscg-online.org/files/cases/6493/fullTextFile/526_19052877.pdf
17. CISG Advisory Council Opinion No. 14 Interest Under Article 78 CISG. URL: https://ciscg-online.org/files/ac_op/CISG_Advisory_Council_Opinion_No_14.pdf
18. Permanent Court of Arbitration (PCA). Chevron Corporation and Texaco Petroleum Corporation v. The Republic of Ecuador (II), PCA Case No. 2009-23. The Hague: Permanent Court of Arbitration, 2018. URL: <https://pca-cpa.org/en/cases/49/>
19. Pabalk Ticaret Limited Sirketi v. Norsolor, ICC Case No. 3131. URL: <https://jsumundi.com/en/document/decision/en-pabalk-ticaret-limited-sirketi-v-norsolor-award-friday-26th-october-1979>
20. Republic of Yemen v. Canadian Nexen Petroleum Yemen Ltd., ICSID Case No. ARB/14/30, Final Award, 2020.
21. Eckart Brödermann. The Multiple Roles of the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts in Arbitration. Kluwer Arbitration Blog. 2023. URL: <https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2023/09/13/the-multiple-roles-of-the-unidroit-principles-of-international-commercial-contracts-in-arbitration/>
22. 2023 SCC Arbitration Rules. URL: https://sccarbitrationinstitute.se/wp-content/uploads/2024/12/SCC_Arbitration_Rules_2023_English.pdf
23. Joint Venture Case VIAC (Vienna International Arbitral Centre), Final Award, 2013, Case No. SCH-5243, published in Vienna International Arbitral Centre, Selected Arbitral Awards, Volume 1, Verlag WKÖ Service GmbH (2015), p. 312.
24. 2018 DIS Arbitration Rules. URL: https://www.disarb.org/fileadmin//user_upload/Werkzeuge_und_Tools/2018_DIS-Arbitration-Rules_012023.pdf
25. Bundesgerichtshof [Federal Supreme Court of Germany]. CLOUT Case No. 445 (VIII ZR 60/01). 2001.

Стаття надійшла до редакції 07.03.2025

Стаття рекомендована до друку 18.04.2025

K. M. VORONOV

PhD, Associate Professor, Civil Law Disciplines Department,

E-mail: k.voronov@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5315-9574>

V.N. Karazin Kharkiv National University

Kharkiv, 61022, Svobody square, 4

APPLICATION OF THE PRINCIPLES OF EUROPEAN CONTRACT LAW AND OTHER SOURCES OF «SOFT LAW» IN INTERNATIONAL COMMERCIAL ARBITRATION

ANNOTATION. *Introduction.* The article examines the application of the Principles of European Contract Law (PECL) and other sources of "soft law" of the European Union in international commercial arbitration. It highlights the legal foundations, practical aspects, and particularities of integrating these instruments into the practices of European arbitral institutions.

Summary of the main results of the study. It is determined that although "soft law" instruments such as the PECL and the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts are not formally binding, they increasingly influence the resolution of commercial disputes. This is due to their ability to effectively bridge gaps in national legislation and international treaties, ensuring uniform legal standards and enhancing predictability in arbitration awards. The practices of major European arbitration institutions, such as ICC (Paris), LCIA (London), SCC (Stockholm), VIAC (Vienna), and DIS (Germany), were analyzed. It was established that these institutions actively refer to the PECL and the UNIDROIT Principles both for direct application (when explicitly chosen by the parties) and for interpreting contractual provisions and filling normative gaps when no explicit choice of law is made. Arbitration practice particularly

demonstrates extensive reliance on the PECL and the UNIDROIT Principles in matters related to interpreting obligations of the parties and applying the principles of good faith and reasonableness.

Conclusion. It is substantiated that the integration of "soft law" sources into the arbitration practices of arbitral jurisdictions reflects contemporary trends in international commercial law and meets the needs of international trade. However, further expansion of their application requires enhancing legal certainty, clarifying the scope of application of such instruments, and further standardizing the practices of European arbitration centers. In perspective, strengthening the role of the PECL and UNIDROIT Principles in international commercial arbitration can promote further harmonization of contract law at the European and global levels.

KEY WORDS: *international commercial arbitration, Principles of European Contract Law, PECL, UNIDROIT, soft law, arbitration practice, harmonization of law.*

REFERENCES

1. Lew J.D.M., Mistelis L.A., Kröll S.M. Comparative International Commercial Arbitration. The Hague: Kluwer Law International. 2003. 956 p.
2. DiMatteo L. A. CISG as a Basis for a Comprehensive International Sales Law. Villanova Law Review. 2013. Vol. 54. 33 p.
3. 1958 - Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards - "The New York Convention". URL: <https://www.newyorkconvention.org/english>
4. 2020 LCIA Arbitration Rules, URL: https://www.lcia.org/Dispute_Resolution_Services/lcia-arbitration-rules-2020.aspx
5. 2021 ICC Rules of Arbitration, URL: <https://iccwbo.org/dispute-resolution/dispute-resolution-services/arbitration/rules-procedure/2021-arbitration-rules/>
6. Lando O., Beale H. Principles of European Contract Law. Parts I and II / prepared by the Commission on European Contract Law. Hague; London; Boston. Kluwer Law International, 2000. XXIV, 535 p.
7. 2009 Draft Common Frame of Reference (DCFR). URL: <https://sakig.pl/wp-content/uploads/2019/01/dcfcr.pdf>
8. DiMatteo L. A. Soft Law and the Principle of Fair and Equitable Decision Making in International Contract Arbitration. Chinese Journal of Comparative Law. 2013. Vol. 1. 28 p.
9. UNIDROIT Principles 2016. URL: <https://www.unidroit.org/wp-content/uploads/2021/06/Unidroit-Principles-2016-English-bl.pdf>
10. Cordero-Moss G. Soft Law as a Replacement or Corrective of National Law in Investment Arbitration? European International Arbitration Review. 2019. 16 p.
11. 2021 VIAC Arbitration and Mediation Rules. URL: https://www.viac.eu/wp-content/uploads/2025/02/VIAC_schieds_mediationsordnung_2021_e_v4_1812s.pdf
12. 2021 UNCITRAL Arbitration Rules. URL: https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/21-07996_expedited-arbitration-e-ebook.pdf
13. ICC International Court of Arbitration. Final Arbitral Award in case No. 19869/MCP/DDA (Yemen v. Canadian Nexen Petroleum Yemen et al.) 04 February 2020. URL: <https://www.unilex.info/principles/case/2413>
14. England, Wales and Northern Ireland Arbitration Act. 1996. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/23/contents>
15. Magnus U. CISG vs. Regional Sales Law Unification: With a Focus on the New Common European Sales Law. Munich. Sellier European Law Publishers, 2012. 405 p.
16. International Court of Arbitration at the International Chamber of Commerce. Award in Case No. 8128 (Swiss Buyer v. Austrian Seller), Basel, 1995. URL: https://cisg-online.org/files/cases/6493/fullTextFile/526_19052877.pdf
17. CISG Advisory Council Opinion No. 14 Interest Under Article 78 CISG. URL: https://cisg-online.org/files/ac_op/CISG_Advisory_Council_Opinion_No_14.pdf
18. Permanent Court of Arbitration (PCA). Chevron Corporation and Texaco Petroleum Corporation v. The Republic of Ecuador (II), PCA Case No. 2009-23. The Hague: Permanent Court of Arbitration, 2018. URL: <https://pca-cpa.org/en/cases/49/>
19. Pabalk Ticaret Limited Sirketi v. Norsolor, ICC Case No. 3131. URL: <https://jusmundi.com/en/document/decision/en-pabalk-ticaret-limited-sirketi-v-norsolor-award-friday-26th-october-1979>
20. Republic of Yemen v. Canadian Nexen Petroleum Yemen Ltd., ICSID Case No. ARB/14/30, Final Award, 2020.
21. Eckart Brödermann. The Multiple Roles of the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts in Arbitration. Kluwer Arbitration Blog. 2023. URL: <https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2023/09/13/the-multiple-roles-of-the-unidroit-principles-of-international-commercial-contracts-in-arbitration/>
22. 2023 SCC Arbitration Rules. URL: https://sccarbitrationinstitute.se/wp-content/uploads/2024/12/SCC_Arbitration_Rules_2023_English.pdf
23. Joint Venture Case VIAC (Vienna International Arbitral Centre), Final Award, 2013, Case No. SCH-5243, published in Vienna International Arbitral Centre, Selected Arbitral Awards, Volume 1, Verlag WKÖ Service GmbH (2015), p. 312.
24. 2018 DIS Arbitration Rules. URL: https://www.disarb.org/fileadmin/user_upload/Werkzeuge_und_Tools/2018_DIS-Arbitration-Rules_012023.pdf
25. Bundesgerichtshof [Federal Supreme Court of Germany]. CLOUT Case No. 445 (VIII ZR 60/01). 2001.

The article was received by the editors 07.03.2025

The article is recommended for printing 18.04.2025